

DU DANSKE LAND – OG VAND

TELEMARKSKANALEN – DET 8. VIDUNDER

Telemarkskanalen stod færdig for mere end 125 år siden, og var i mange år den vigtigste færdselsåre mellem Øst- og Vestlandet. På det tidspunkt havde mere end 500 mand arbejdet i 5 år med at sprænge sig vej gennem fjeldet og etablere 18 sluser til udligning af højdeforskellen på 72 m på den 105 km lange strækning fra Skien i øst til Dalen i vest. Nu kunne folk og fæ, varer og tømmer fragtes på kanalen, som dermed bidrog pænt til både udvikling og velstand i området. Ikke så mærkeligt at kanalen i Europa gik under betegnelsen "ottende vidunder", da den var færdig

Det meste af anlægsarbejdet blev udført med håndkraft, og alene langs den 17 km lange strækning mellem Ulefoss og Strengen blev der bygget 14 sluser med en samlet løftehøjde på 57 meter. Sluserne er fordelt på seks sluseanlæg: Ulefoss, Eidsfoss, Vrangfoss, Lunde, Kjeldal og Hogga. Kanalen løber videre over Flåvatn, Kviteseidvatn og Bandak til Dalen.

I dag er det turisterne, der nyder stor glæde af det store slid nordmændene i sin tid lagde for dagen. De små, hyggelige passagerskibe sejler dagligt i sæsonen hundereder af turister mellem kanalens byer. Ligesom fritidssejlere fra nær og fjern sætter godt med tid af til at besejle det imponerende og storslåede naturområde. Der er adskillige ramper, som sejlere med trailerbåde kan benytte, og ligeledes trygge parkeringsforhold dog ofte mod betaling.

Turen på den unikke vandvej er afvekslende og tager én gennem vældige sluser, gennem kanaler og søer og ikke mindst en natur, der hele tiden ændrer sig. Vi tager turen fra Skien gennem de 18 sluser til Dalen. Undervejs kommer vi gennem de store søer Norsjø, Flåvatn, Kviteseidvatnet og Bandak men gør dog nogle stop undervejs for at se lidt nærmere på omgivelserne. ■

Tekst og tilrettelæggelse: Frank Flemming Pedersen, FFP Kommunikation

Danske Tursejlere siger tak for lån af foto til Telemarkskanalen.no

TELEMARKSKANALEN

– DET 8. VIDUNDER

SKIEN

Ved kajen, hvor de små og populære turistbåde sejler fra, er der allerede godt med mennesker forsamlet. M/S Victoria er så småt klar til afgang, og alle passagererne ser frem til et par timers sejlads på kanalen, spændende slusning og maleriske scenerier. Det samme gør vi, der har sat god tid af til turen fra Skien og de 105 km kanalsejls til Dalen og retur.

Opholdet i Skien har ellers budt på et par interessante oplevelser. Den norske dramatiker og digter Henrik Ibsen blev født i Skien, og her kan man 5 km nord for byen se hans barndomshjem, som er omdannet til museum. Her er familiens møbler og genstande vist frem, og der er en udstilling om Ibsen og hans forfatterskab. Ibsen skrev på dansk, dvs. det skriftsprog Danmark og Norge havde til fælles i hans levetid, og han regnes for en af periodens vigtigste forfattere og dramatikere.

Frilandsmuseet Brekkepark er endnu en smuk oplevelse. Her ligger rigmanden, 1800-tals minister Niels Aalls flotte herskabelige hovedgård. Interiøret er genskabt, så man får et indtryk af, hvordan familien Aall levede i sin tid. Bondebygningene i Brekkeparken viser også Telemarkens kulturhistorie og fortæller om leveforhold og byggeskikke i Telemarken. Brekkeparken er Skiens folkepark, og dens blomster er vidt berømt med 27.000 tulipaner, der blomstrer i maj.

Den første sluse i Skien er passeret og vi er på vej mod Løveid sluser, der ligger ca. 6 km's sejlads fra Skien. Det varer ikke længe før telemarkskanalen

> FAKTA

Kortmateriale

Et godt søkort giver tryghed på rejsen. Hjemmefra kan kort over Telemarkskanalen fra Porsgrunn til Dalen købes på www.weilbach.com. Kortet sælges også på Skien, Ulefoss og Hogga sluser.

Største mastehøjde

Maksimal mastehøjde inkl. antenner - målt fra vandkant ved normal vandstand. Skien til Dalen 12,8 m. Det er mulighed for at afmaste før Skien.

Maksimum skrogmål i slusekamrene

Længde 100 fod = 31,4 m.
Bredde 21 fod = 6,6 m.
Køldybde 8 fod = 2,4 m

Hvor lang tid bør vi beregne?

På turen fra Skien til Dalen og retur bruger de fleste mindst en uge.

VHF i Telemarkskanalen

Alle sluseanlæg har VHF-kommunikation. Benyt kanal 9.

viser sine konturer med saftiggrønne, skovklædte bredder. Der er masser af liv omkring os. Småbåde, kanoer, kajaker, fritidssejlere. Der er nok at se på og tage vare på. Alt forløber dog i fred og idyl. Og naturen er allerede til at få tårer i øjnene af. Vi kaster misundelige blikke ind til de nordmænd, der har deres huse her ved kanalen.

LØVEID SLUSE

Vi nærmer os Løveid sluser, hvor flere både allerede venter på at gå ind i slusen. Løveid sluser hører til den ældste del af Telemarkskanalen. Landevejen krydser kanalen over en vippebro, der hejses op, når de store turistbåde skal ind i sluserne. Sluseanlægget er hugget ud i fjeldet.

Vi tilslutter os, fendrer godt af og sejler ind, da det bliver vores tur. Vi fortøjer os efter anvisningerne, og snart fosser vandet i slusekammeret, og båden løftes. Vi skal gennem 3 sammenhængende sluser, så vi sejler frem i det næste kammer og proceduren gentages. I løbet af ½ times tid er vi løftet 10 meter op, og vi sejler videre en stor oplevelse rigere.

Udsejlingen fra sluserne er spektakulær. De stejle fjeldsider rejser sig tæt på kanalen, men snart er vi fri af den trange passage, og lyset strømmer atter ind over os. Vi sejler på Norsjø, som betyder den smalle sø. I forhold til kanalerne, så er der god plads på den 30 km lange sø, hvis dybde for en stor dels vedkommende ligger på ca. 170 m. Vi er på vej mod Ulefoss 3 sluser 20 km længere fremme.

ULEFOSS

Ved indsejlingen til sluserne ligger Ulefoss gæstebro, hvor vi vil gøre et ophold, foretage indkøb og gøre et par udflugter til attraktioner, der ligger i gåafstand fra gæstebroen.

Jernindustrien har haft stor betydning for Ulefoss. Opdagelsen af jernmalm 2,5 km syd for Ulefoss i

1652 var begyndelsen på industrieventyret i Ulefoss, for her havde man de nødvendige ressourcer: jernmalm, vandfald og god adgang til trækul. Øvre Verkets rødmaledede træhuse blev opført i begyndelsen af 1800-tallet som boliger for arbejderne ved Ulefoss Jernverk, og er i dag museum og et vigtigt kulturhistorisk minde, der fortæller om arbejderne historie gennem 200 år.

I den modsatte ende af Ulefoss ligger Øvre Verkets modsætning nemlig Ulefoss Hovedgård. Opført i 1807 af handelsminister Niels Aall som sommerbolig. Bygningen anses for at være napoleonstidens hovedværk i norsk arkitektur. Her kan man i overdådige omgivelser opleve herregårdens udvikling fra begyndelsen af 1800-tallet til nu. Og man kan se familien Aalls smykker og sølvtøj, der er udstillet.

EIDSSFOSS

Afgang. Kurs mod vest. Afstand til næste destination og sluseanlæg: 3 km. Men først skal Ulefoss sluserne passeres. Selve Ulefoss sluseanlæg består af 3 slusekamre med vægge i tilhuggede natursten og med en løftehøjde på 10 m på 40 minutters tid. Sluserne åbnes og lukkes manuelt, som da anlægget i 1892 blev taget i brug. Det er heller ikke siden blevet ombygget eller moderniseret.

Efter Ulefoss sejler vi langs landevej, hvor der vinkes ivrigt fra bilerne. Vi returnerer hilsnerne, og glæder os over det gode vejr og den pragtfulde natur, der så gavmildt byder sig til. Ved Eidsfoss sluse skal vi gennem 2 slusekamre, men vi venter på indsejling ved

> FAKTA

I sluseparken står en del af en nåledam (norsk), som man i tidligere tider brugte til at regulere vand gennemstrømningen i dæmningerne i Telemarkskanalen.

»Nålene« er lange træbjælker, man satte helt tæt, side om side i dæmningens længde, for at begrænse eller øge vandtilførslen. Det var slusevogterne opgave, at trække (åbne) eller sætte (lukke) nålene efter behov.

Motion skal der til. En lille 45 minutters tur ad Folkestien i Lunde starter ved slusen, som vi skal gennem på vores videre færd, og går langs kanalen. Stien er fint markeret med skilte.

broen neden for slusen. Så er vi inde, og 30 minutter senere er vi ude af sluserne. Der står et par danske cykelturister ved udsejlingen af slusen. Vi råber gensidigt et par opmuntrende ord.

Så ser vi frem mod næste sluseudfordring. Vel nok Telemarkskanalens hovedattraktion: Vrangfoss. Vrangfoss er det største sluseanlæg i Telemarkskanalen. Det har fem kamre og en løftehøjde på 23 meter, som det tager 45 minutter at sluse bådene igennem. Anlægget ligger smukt med mange historiske bygninger i nærheden.

Igen åbner og lukker slusevogterne portene med håndkraft, og der er nok at se til, for mellem kl. 11.00 og 14.00 passerer turistbådene på vej op eller ned.

Dertil kommer alle de mange fritidsbåde, der også tager turen.

I slusemestrens bolig kan man se en udstilling med historiske kanalbilleder, og her får man et fint indblik i, hvordan kanalens folk har slidt, slæbt og levet. Her i slusemesterboligen er der også servering inde og ude, og det er et godt besøgt sted, for der er så meget spændende at følge med i. I det hele taget er det et eftertragtet sted for udflugter. Mange cyklister og vandrere lægger vejen forbi.

Da vi bliver sluppet fri igen, er vi helt oppe at køre af begejstring. Vi forstår – og anerkender, at Telemarkskanalen kaldes for verdens 8. vidunder. Vidunderligt. Alt det autentiske og uspolerede ved slusning, de fine røde og gule træhuse, skovene og klipperne finder så fint sammen på dette sted, at man ønsker at sætte tiden i stå. Dette er et sejlerminde, der er værd at tage med hjem.

LUNDE

Lunde er et knudepunkt for kanaltrafikken. Her mødes alle rutebådene midt på dagen og busser bringer passagerer til og fra kanalen. Vi passerer slusen, der hæver os 3 m, og lige om bagbord anduver vi den store Lunde gæstehavn lige ved Lunde sluse og sluseparken. Her er der mulighed for både rekreation og at benytte de gængse faciliteter som strøm, vand, bad, toilet mm. På Lunde Slusekro har vi tænkt os at nyde et godt måltid, mens vi sidder ude og kigger, og kigger og kigger på livet ved slusen.

KJELDAL-HOGGA

Efter et par dages afslapning og strejfen lidt rundt i omegnen er det tid at tage afsked med Lunde. Slusen er klaret, så det er blot at kaste fortøjningerne og afsted. Målet er at gå gennem sluserne i Kjeldal og Hogga og nå ud i søen Bandak. Sluserne ligger tæt, så vi når det alt sammen. Det bliver ved med at være grønt på bredderne. Klippevæggene har vi lagt bag os, og skovens træer og marker går helt ned til kanalen. Der er dejlig aktivitet på strækningen. Småbåde og fritidssejlere nyder det rolige vand. Ved Kjeldal sluse løftes vi 3 m op. Der er 65 km igen til Dalen. Vi har således sejlet godt 40 km og hver en kilometer har været en unik oplevelse. Her ved slusen er den moderne gummidæmning særligt tydelige. Det var denne type, der afløste "bjælkedæmningerne", der regulerede vandet i kanalen. Vandet holdes nu tilbage af en lang gummicylinder, som er fyldt med luft. Når vandstanden skal sænkes, lukkes der blot luft ud af "pølsen". På den anden side af dæmningen ved Kjeldal, lige overfor slusen, ligger huset, hvor slusevogterne opbevarede de mange træbjælker, der blev anvendt i nåledammen.

HOGGA SLUSER

Dårligt er vi ude af Kjeldal sluse før Hogga sluse nærmer sig. Vi gør klar til den sidste slusning på vores tur til Dalen. Hogga er det øverste sluseanlæg i Telemarkskanalen. Herfra kan vi sejle frit til Dalen. Vi skal af to slusekamre løftes fra 65 m over havet til 72 m over havet. Det tager ½ time, og så er det eller bare fremad i 65 km til Dalen.

DET SIDSTE STRÆK

Langs kanalen følges vi af ryttere til hest og på cykel og selvfølgelig en række småbåde, der som os selv skal det sidste stykke vej til Dalen. Vi sejler nu ud i indsøen Flåvatn. 20 m² stor og med en maksimal dybde på 152 m. Der er nu mere vand at sejle på, og naturen skifter karakter igen, idet mere markerede fjeldtoppe viser sig.

Ved Fjågesund snævres vandet igen ind, og vi er klar til at sejle ud på indsøen Kviteseidvatnet. Herefter bliver alting mere dramatisk. De næste 10 km bliver naturen vildere. På begge sider rejser fjeldet sig – sine steder næsten 1 km højt.

Vi når Spjosodd, går gennem snævringen og ud i indsøen Bandak. Vi er nu klar til finalen: De sidste 30 km gennem indsøen Bandak, hvor alt bliver endnu mere spektakulært med fjeldsider, der går stejlt ned i vandet. I det fjerne anes sneklædte bjergtoppe. Eftermiddagssolen kaster snart de sidste gyldne stråler på os, og i skumringen har vi nået vores destination.

DALEN

Efter dette højdepunkt af naturskønhed og overdådighed ankommer vi til Dalen, hvor vi skal gøre et længere ophold for at fordøje alle disse prægtige indtryk. Sejlturen hertil har været tryk og uden stress. Vi har haft god og venlig hjælp ved sluserne, og alle sejlerne har været meget samarbejdsparate. Vi fik ikke set det hele denne gang. Ej heller det meste. Nok ikke engang det væsentligst. Men så må vi jo tilbage. ■